

Právní problematika zakotvení evropských politických stran

Deklarovaným cílem předložené diplomové práce je analýza současného stavu právního zakotvení evropských politických stran (dále jen EPS) i připravované právní úpravy v podobě návrhu nařízení, jehož přijetí předpokládá čl. 224 SFEU. Jedná se o velmi aktuální téma, a to i vzhledem k tomu, že nová právní úprava v podobě předpisu sekundárního práva se v současné době na unijní úrovni projednává. Toto téma má, jak upozorňuje i autorka, značný politologický přesah a již úvodem musím konstatovat, že obecné politologické úvahy poněkud upozadily právní analýzu, kterou bych od práce obhajované na právnické fakultě spíše očekávala. O tom ostatně svědčí i přehled použité literatury která se vesměs omezuje na politologické tituly a z právnické odborné literatury většinou na učebnice a komentáře evropského práva.

Z hlediska struktury je práce je rozdělena do pěti kapitol, uvozující dvě kapitoly jsou věnovány vývoji a postavení evropských politických stran v rámci Evropského parlamentu a vývoji jejich právní úpravy. Těžištěm a hlavním přínosem práce je kapitola 3 věnovaná rozboru stávající právní úpravy v podobě Nařízení č. 2004/2003 a návrhu nařízení o statutu a financování evropských politických stran a politických nadací. Předložený návrh nařízení je přepracovaným zněním (recast) nařízení č. 2004/2003 o statutu a financování politických stran na evropské úrovni, resp. jeho novelizovaného znění č. 1524/2007, přináší nicméně některé podstatné změny. Kapitola 4 pak je stručným exkurzem do současné praxe registrace evropských politických stran jako subjektů soukromého práva na základě práva belgického. Kapitola 5 obsahuje výčet a stručný popis evropských politických stran financovaných podle stávajícího nařízení, tento seznam a popis však nepřináší ve struktuře práce žádnou přidanou hodnotu z hlediska právního a snad by mohl figurovat v podobě přílohy.

Práce je celkově poměrně deskriptivní, je však třeba ocenit, že se zabývá i aktuálně projednávanou legislativou. Hlavní změnou v přepracovaném znění oproti nařízení č. 2004/2003 je zakotvení právní subjektivity evropských politických stran (EPS) a k nim přidružených politických nadací (EPN) v legislativě Evropské unie. Tato změna není z právního hlediska ničím jednoduchým a má značné právní konsekvence. Na tuto změnu se, dle mého názoru, měla autorka zaměřit především. Autorka se spíše omezila na popis návrhu jeho „politickou přidanou hodnotu“ a stranou ponechali jeho (z pohledu právního) problematické části.

Získání právního statusu, které je podmíněno dodržováním hodnot, na kterých je založena EU, a minimálních pravidel vnitřní demokracie, by mělo být dle návrhu podmínkou pro přidělení finančního příspěvku z rozpočtu EU. Dle původního návrhu měl Evropský parlament (EP) zřídit rejstřík evropských politických stran a nadací, do kterého by politické strany a nadace (prostřednictvím stran, k nimž jsou přidruženy) podávaly přihlášky. O registraci měl rozhodovat sám EP, a to hlasováním, což nutně otevírá otázku možnosti politizace celého procesu. Touto otázkou se autorka nezabývala, i když řada členských států (včetně ČR) vznesla hlavní připomínky právě ohledně role EP v registraci a „deregistraci“ EPS a EPN. Následkem deregistrace by navíc byla ztráta evropské subjektivity. V návaznosti na stanovisko Právní služby Rady došlo postupně mezi členskými státy a Komisí ke konsensu na možné variantě řešení ve formě nezávislého registrujícího orgánu.

Bylo by také žádoucí se zabývat případným dopadem přijetí návrhu nařízení na český právní řád. ČR bude muset zpracovat některá ustanovení neupravená přímo v nařízení samotném do svého právního řádu. Zejména se jedná o otázku nadací pro politické účely, změnu EPS a EPN na národní politické strany a nadace a naopak, podmínky pro přemístění sídla EPS a EPN z jednoho členského státu do jiného a formu prohlášení a postup při ověřování souladu stanov budoucí EPS a EPN s českým právním řádem. V souvislosti s promítnutím evropských politických nadací do českého právního řádu by bylo mj. nutné novelizovat i nový občanský zákoník (č. 89/2012 Sb.), který v § 306 výslovně zakazuje založení nadace za účelem podpory politických stran a hnutí nebo jiné účasti na jejich činnosti. Dále by bylo patrně nutné novelizovat i zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích a zákon o financování politických stran.

I když se jedná o problematiku relativně novou, nelze přehlédnout existující relevantní literaturu v oblasti fungování a registrace politických stran obecně, zkušenosti s rozpouštěním politických stran a literaturu týkající se subjektivity právnických osob v unijním právu obecně a právní subjektivity odvozované z unijního práva. Tímto prizmatem je třeba se na návrh také dívat. (I evropské politické strany totiž budou vlastnit majetek a nakládat s ním a uzavírat pracovní smlouvy apod., je třeba řešit otázku rozhodného práva v případě jejich zániku či transformace a to už nehovoříme o případné náhradě škody při soudním zrušení rozhodnutí o neregistraci, která by měla okamžitý účinek.)

Výše uvedené výhrady mne vedou k požadavku, aby kandidátka v průběhu obhajoby prokázala, že je si vědoma právních souvislostí navrhované úpravy právní subjektivity evropských politických stran. Autorka by se měla soustředit na otázku registrace politických stran na unijní úrovni, jejich podmínek a případného rozhodování o rozpouštění, či deregistraci politických stran v obecném kontextu volné soutěže politických stran a judikatury českých soudů a Evropského soudu pro lidská práva. V tomto ohledu vyvstává i otázka, zda je možné, aby o „deregistraci politické strany rozhodoval hlasováním Evropský parlament nebo jeho orgán jako orgán politický, to je otázka právní. Takové rozhodnutí je totiž z hlediska fungování demokratického života v Unii velmi citlivé a jde o administrativní akt, který musí být odůvodněn a soudně přezkoumatelný. Tady by měla být provedena v návaznosti na dosavadní judikaturu ESD i ESLP i úvaha o podmínkách rozpouštění (deregistrace) evropských politických stran.

S touto výhradou doporučuji diplomovou práci k obhajobě.

Lenka Pítrová
V Praze dne 5. ledna 2014